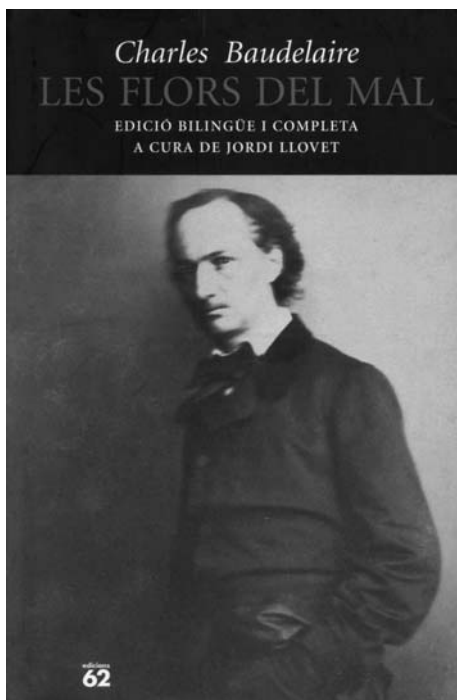

■ *Les flors del mal*, traducció de Jordi Llovet

Joan Elies Adell

En l'obra de teatre de Lluïsa Cunillé *Barcelona, mapa d'ombres* (2004) –i també en la versió cinematogràfica que en va realitzar Ventura Pons, *Barcelona: un mapa*, uns pocs anys més tard (2007)– se'ns explica la història d'una parella d'edat avançada que decideix comunicar als hostes als quals han rellogat les habitacions d'un vell pis de l'Eixample que han d'abandonar la casa al més aviat possible. El vell, malalt de càncer, vol morir sol a casa, sense estranys al seu voltant, en la més estricta intimitat, al costat de la seva dona. És aquesta obra –així com el seu correlat cinematogràfic– una crònica d'una degradació cultural i urbanística d'una ciutat i dels seus habitants que, en nom de la modernitat i del cosmopolisme, estan perdent la memòria; una reflexió amarga que situa Barcelona en el centre, però que també ens ofereix una oportunitat immillorable per pensar, a través d'alguns dels personatges, més enllà de la trama argumental, en la situació en què ens troba la cultura catalana en el moment present, i també quin és el trajecte que ha recorregut des de finals del segle XIX, època que, com sabem, no només és el període en què es comença a dissenyar la idea de Catalunya com a nació culturalment diferenciada, a través de la pugna entre dues concepcions ben diferenciades i sovint contraposades: el modernisme i el noucentisme. Entre aquests personatges que viuen al pis, voldria destacar la professora de francès, una dona lúcida, intel·ligent, sola i desencantada, que té un fill arquitecte que ha contribuït a la construcció de la nova Barcelona del disseny, de l'asèpsia i de l'especulació immobiliària. Aquesta professora, a més de viure-hi, també utilitza la seva

Charles Baudelaire,
Les flors del mal.
Edició bilingüe i
completa. A cura de
Jordi Llovet. Barcelona,
Edicions 62, 2007.
646 pàgines.

la ciutat en diversos àmbits: polític, cultural, humà i urbà. Enmig de la conversa, però, Dona comença a declamar, directament en francès, sense citar-lo explícitament, alguns versos de *Les flors del mal* de Baudelaire: “O mon semblable, ô mon maître, je te maudis!” (“Jo et maleixo, Senyor, que te m’assembles!”) de “Le voyage” (“El viatge” en l’edició de Llovet, pàgines 426-427). Moments després, exclama, “Voici le soir charmant, ami du criminel” (“Mireu la nit encisadora, companya del malvat”) de “Le crépuscule du soir” (“El crepuscle del vespre” en la versió catalana, pàgines 312-313) i, cap al final de l’escena, ella xiuxiueja, “Avalanche, veux-tu m’emporter dans ta chute?” (“Allau, ¿te’m vols endur en la teva ensulsiada?”), l’últim vers de “Le goût du néant” (“El gust del no-res”, en l’edició que estem comentant, pàgines 256-257).

Són uns versos que sorprenen, no només per ser recitats en la seva llengua originària, sense esmentar l’autoria de Baudelaire, sinó perquè, d’alguna manera, ens serveixen per fer un viatge imaginari entre dos finals de segle, el París del segle XIX i el de la Barcelona del segle XX. Aquests versos, doncs, expliquen com la modernització de París va afectar Baudelaire, ens informen de la seva visió

cambrà rellogada per fer classes de francès a uns cada cop més escassos estudiants.

He volgut començar aquesta ressenya de l’edició bilingüe i completa de la *Les fleurs du mal* de Charles Baudelaire a cura de Jordi Llovet tot fent referència a *Barcelona, mapa d’ombres* de Lluïsa Cunillé, perquè, salvant totes les distàncies, tots dos treballs creatius –jo entenc també la traducció, especialment la literària, com un acte de creació, i d’amor a la paraula i a la literatura– parteixen d’una mateixa base i tenen un objectiu comú: donar compte d’una cultura i d’una societat que està desapareixent. No debades, “Dona”, que és el nom que dona la Cunillé al personatge de la professora de francès, i “Ell”, el vell que està a punt de morir i que té l’encàrrec de la seva esposa de comunicar-li que ha de deixar lliure urgentment l’habitació, mantenen una interessant conversa, en què parlen dels canvis vertiginosos que ha experimentat

negativa i disconforme, de la mateixa manera que la poesia de Baudelaire, recitada en un vell pis de l'Eixample a finals del segle XX per una professora de francès que assumeix desencantada la progressiva pèrdua de pes de la cultura francesa, i en especial de la seva literatura, diagnostica alguns dels mals de la societat catalana. També Llovet vol fer un gest semblant, tot recollint per primera vegada, en català, tots els poemes de la segona edició, la del text del 1861 més vint-i-dues composicions afegides per Baudelaire, així com els poemes censurats en la primera edició i els catorze poemes afegits en la tercera edició de *Les fleurs du mal*, ja pòstuma. A través d'aquesta edició completa, en versió bilingüe, amb les seves anotacions, la interessant cronologia que l'acompanya i, especialment, el pròleg que l'encapçala, a banda d'oferir un producte literari de qualitat, Llovet es pregunta –i es plany alhora–, mitjançant aquest bell cant del cigne, quines són les raons per les quals la literatura catalana, sota la pressió d'un noucentisme molt correcte i burgès (i catòlic, i covard i conservador), mai no va voler ni va poder assumir el fons transgressor que encara posseeix, tot i el pas del temps, la poesia de Baudelaire. Llovet troba a faltar, en la literatura catalana del segle XX, una aire més “canalla”, una actitud més pocavergonya. És per això que el traductor i professor de teoria de la literatura indica que Baudelaire va tenir molt poca influència en la nostra literatura, en la qual el seny sempre s'ha imposat a la rauxa (i més si aquesta rauxa té connotacions sexuals, bohèmies, i pertorbadores). És per això que Llovet afirma, en l'esmentat pròleg, que si bé Carner, Riba, Foix, Josep Pla o Josep Maria de Sagarra parlen de Baudelaire en seva obra crítica, ho fan sempre des d'una actitud distant i poc empàtica. Sorprèn, no obstant això, que Llovet no s'hi refereixi a Fuster, que sí que en parla sovint, de Baudelaire (tot i que el seu poeta francès contemporani preferit va ser, sens dubte, Paul Valérie). A l'entrada de “Sexe”, per posar un exemple, del seu *Diccionari per a ociosos*, la referència a Baudelaire és inevitable i punyent. I, també, la petja de l'autor de *Les flors del mal* es deixa sentir, de forma constant, en l'obra de Vicent Andrés Estellés. El poeta de Burjassot és qui millor, de tots els poetes catalans contemporanis, va saber interioritzar, sense el filtre pervers dels noucentisme, les lliçons més agosarades del poeta francès. I alguna cosa semblant podríem dir de Blai Bonet. Així doncs, si bé el diagnòstic de Llovet és en general correcte, li ha faltat eixamplar

la mirada i incloure també en el seu balanç els autors procedents de la perifèria i, precisament per aquesta mateixa raó, més alliberats del pesat llast dels postulats morals i estètics conservadors propis de la burgesia catalana.

Respecte a la traducció, Llovet s'ha decantat per voler conservar el sentit original, més que tractar de mantenir una estructura formal rígida. Així, hi predomina un determinat ritme, independentment del vers resultant. Hi ha la voluntat, doncs, com explica el traductor en el pròleg, de voler mantenir el to col·loquial de l'original i de dotar el vers d'una tendència sonora, i no voler forçar la traducció per ajustar-la formalment a l'original, més enllà d'allò estrictament necessari. Se'n surt amb escreix. Té alguns poemes que funcionen molt bé. En destacaria "L'albatros" o "Correspondències", entre els més reeixits. D'altres, com ara "Els gats", si bé són correctes, no acaben de fluir en català tan bé com ens anunciava el seu traductor.

En tracta, en síntesi, d'una edició remarcable que, a banda del valor d'oferir per primera vegada l'edició completa *Les flors del mal* en català, també és un motiu de reflexió sobre el llegat cultural i la visió de món que ens ha deixat la literatura catalana del segle XX.